

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.022.04.2020

Pan Wilhelm Woźniak
Wójt Gminy Krasne
36-007 Krasne

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 – Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Krasne 36-007 Krasne, zwany dalej „Urząd”
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wilhelm Woźniak, Wójt Gminy od 16 listopada 2014 r. (akta kontroli str. 5-6)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.2. Zbieranie ścieków komunalnych.3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych.4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	2018–2020 (30 września) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i/lub po tym okresie, które miały wpływ na okres objęty oceną.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Władysław Tabasz, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/2/2021 z 4 stycznia 2021 r.2. Barbara Lew, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/1/2021 z 4 stycznia 2021 r. (akta kontroli str. 1 - 4)

¹Dz. U. z 2020 r., poz. 1200., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania Urzędu w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych. W ocenie NIK, Urząd nie zachował należytej rzetelności w sposobie wykonywania zadań z zakresu gospodarki ściekowej. Kontrola wykazała rozbieżność między działaniami planowanymi i ujętymi w KPOŚK 2017 (rozbudowa sieci kanalizacyjnej), a realizowanymi w praktyce.

Kontrola NIK wykazała również, że Urząd nie zachował należytej rzetelności w wykonywaniu zadań w zakresie nadzorowania gospodarki ściekowej w Gminie, wskutek braków organizacyjnych oraz zaniechań w podejmowaniu obowiązków przypisanych Wójtowi przepisami ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o *zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*³ oraz ustawy z dnia 13 września 1996 r. o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (ucpg)⁴. Nie ustalono przydziału wszystkich przypisanych gminie zadań związanych z gospodarką ściekową dla właściwych komórek organizacyjnych i stanowisk pracy. Nie przydzielenie zadań z tego zakresu komórkom organizacyjnym/stanowiskom, uniemożliwiło monitorowanie ich przebiegu i efektów oraz pełnienie właściwego nadzoru.

W kontroli stwierdzono, że sprawy z zakresu gospodarowania ściekami nie były prowadzone prawidłowo. W Urzędzie brak było m.in. informacji o właścicielach nieruchomości, którzy nie wykonali obowiązku przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz informacji czy właściciele nieruchomości wyposażone w zbiorniki bezodpływowe posiadali umowy na ich opróżnianie. Z kolei istniejące bazy danych, nie były urządzone w sposób zupełny, umożliwiając osiągnięcie celów w gospodarowaniu ściekami. Nie dysponowano danymi na temat identyfikacji nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia ich do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Niekompletna ewidencja zbiorników bezodpływowych, nie zapewniała możliwości prowadzenia kontroli częstotliwości ich opróżniania. Wójt nie organizował również, w uzasadnionych przypadkach, tzw. „zastępczego” opróżniania zbiorników bezodpływowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Opis stanu faktycznego

1.1. Organizacja zadań w zakresie gospodarki ściekowej

W Urzędzie brak było formalnych regulacji bądź rozwiązań organizacyjnych służących zbieraniu danych i informacji dotyczących realizacji KPOŚK, w tym od Zakładu Usług Komunalnych w Krasnem (dalej: ZUK).

Urząd, pismem – protokołem przekazania z dnia 8 marca 2016 r., przekazał dokumentację dotyczącą *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych* (dalej: KPOŚK) – ówczesnemu Dyrektorowi ZUK w Krasnem, nadzorującemu

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 328 ze zm.

⁴ Dz. U. 2020 r. poz. 1439.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

w praktyce działalność gminnego podmiotu w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków. ZUK, zgodnie z uchwałą Rady Gminy z dnia 30 października 1997 r., jest zakładem budżetowym Gminy Krasne. W statucie ZUK, przyjętym uchwałą Rady Gminy z dnia 27 kwietnia 2012 r., określono zakres usług ZUK, w tym zbiorowe zaopatrzenie w wodę, zbiorowe odprowadzanie ścieków komunalnych, eksploatawanie oczyszczalni ścieków, poboru, uzdatniania i rozprowadzania wody. Sprawozdanie z KPOŚK było sporządzone przez Gminę Krasne, a ówczesny Dyrektor ZUK został wskazany w sprawozdaniu jako osoba do kontaktu. Dokument został opatrzony pieczęciami Gminy Krasne i podpisany przez – Kierownika Referatu Infrastruktury i Gospodarki Przestrzennej. Sprawozdanie sporządzone było dla aglomeracji Krasne oraz przekazywane były dane dla aglomeracji Rzeszów, w zakresie obejmującym mieszkańców Gminy Krasne, obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków w Rzeszowie - Gminy Miasto Rzeszów. Zadania te były realizowane, pomimo, że nie ujęto ich w Regulaminie organizacyjnym Urzędu Gminy i nie przypisano ich realizacji kierownikowi Referatu Infrastruktury i Gospodarki Przestrzennej.

Nie prowadzono korespondencji z aglomeracją Łąka (w Gminie Trzebowniko) mimo tego, że część mieszkańców Gminy Krasne było obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków w Łące - tamtejszej aglomeracji.

W regulaminie organizacyjnym nie określono/przydzielono także zadań związanych z przeglądem granic i obszarów aglomeracji.

(akta kontroli str. 7 - 18)

Działania w zakresie utrzymania i eksploatacji urządzeń kanalizacyjnych oraz identyfikowania nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej realizowane były przez ZUK w Krasnem oraz Referat Infrastruktury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu (stanowisko Inspektora do spraw ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz utrzymania porządku i czystości). Zadanie egzekwowania od ich właścicieli obowiązku podłączenia tych nieruchomości do ww. sieci, przypisane było Referatowi Infrastruktury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu. Działania w zakresie: prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków; kontroli gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania, w tym zawartych umów na ich opróżnianie; prowadzenia ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych; kontroli spełniania przez przedsiębiorców warunków wydanych ww. zezwoleń oraz weryfikacji składanych przez nich kwartalnych sprawozdań - przypisano *Inspektorowi do spraw ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz utrzymania porządku i czystości* Urzędu.

Nie unormowano w Urzędzie procedury zapewnienia opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika.

Nadzór nad ZUK, w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, przypisano do obowiązków Zastępcy Wójta.

Wójt wyjaśnił, że *ustanowiony sposób nadzoru nad realizacją zadań w zakresie postępowania ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną polegał na weryfikacji zezwoleń, kontroli i wezwaniu do Urzędu w przypadku zgłoszeń o nie wywożeniu szamba.*

(akta kontroli str. 7, 10-12, 19 – 29, 147)

W *Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Krasne* (Regulamin), przyjętym uchwałą Rady Gminy w dniu 29 czerwca 2017 r., a także

w *Regulaminie* przyjętym uchwałą Rady Gminy z dnia 21 sierpnia 2020 r.⁶ sprawy gospodarki ściekowej zostały uregulowane identycznie w obydwóch dokumentach, tj. w § 4 oraz w § 11. W § 4 określono m.in., że mycie pojazdów samochodowych poza myjniami może odbywać się wyłącznie pod warunkiem: niezanieczyszczenia środowiska i odprowadzania powstających ścieków do kanalizacji sanitarnej lub zbiornika bezodpływowego.

W § 11 określono, że właściciele nieruchomości obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, co najmniej raz na dwa miesiące, nie dopuszczając do przepełnienia się tych urządzeń, gwarantując zachowanie czystości i porządku na nieruchomości.

(akta kontroli str. 30-49)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W regulaminie organizacyjnym oraz w zakresach czynności nie przydzielono komórkom organizacyjnym i poszczególnym stanowiskom (pracownikom) w Urzędzie szczegółowych i kompletnych zadań z zakresu gospodarki ściekowej. Nie przydzielono zadań związanych z przeglądem granic i obszarów aglomeracji oraz brak było formalnych procedur zapewnienia opróżniania zbiorników bezodpływowych, w przypadku gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika.

Wójt Gminy wyjaśnił, że *w okresie objętym kontrolą, w Urzędzie nie przydzielano konkretnej osobie lub stanowisku pracy zadań i obowiązków dotyczących tworzenia oraz dokonywania okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji, a także prowadzenia inwestycji w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych – inwestycji tego typu nie prowadzono.*

Wójt wyjaśnił, że nie unormowano procedur opróżniania zbiorników bezodpływowych, w przypadku gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika, gdyż *w okresie objętym kontrolą nie odnotowano tego typu sytuacji i potrzeb.*

1.2. Weryfikacja aglomeracji

Aglomeracja Krasne wyznaczona została uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 września 2014 r.

W dniu 10 kwietnia 2014 r. Gmina Krasne przekazała do Urzędu Marszałkowskiego (Departament Ochrony Środowiska) w Rzeszowie opracowanie pn. „Propozycja planu aglomeracji Krasne”, sporządzone na zlecenie Gminy Krasne przez Zespół Usług Ekologicznych „EKOPOMIAR” w Rzeszowie.

W uzasadnieniu celu wprowadzenia nowego określenia aglomeracji podano, że „Wojewoda Podkarpacki rozporządzeniem Nr 155/06 z dnia 11 grudnia 2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Krasne (Dz. U. Woj. Pk. Nr 154, poz. 2694), wyznaczył aglomerację Krasne o równoważnej liczbie mieszkańców 3500, zlokalizowaną na terenie miejscowości Krasne, z oczyszczalnią ścieków w Krasnem. Od 2006 r. zmianie uległa liczba ludności zamieszkałej na terenie aglomeracji, przez co zmieniła się równoważna liczba mieszkańców aglomeracji. Aglomeracja Krasne została ujęta w Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Dokument zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu

⁶ W obydwóch przypadkach zasięgnięto opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie.

1 lutego 2011 r. (I_d aglomeracji PLPK116). W dokumencie tym założono, że w roku 2015 osiągnięty zostanie przez aglomerację efekt ekologiczny w zakresie oczyszczania ścieków, gospodarki osadowej oraz wyposażenia aglomeracji w system kanalizacji sanitarnej. W AKPOŚK zapisano również, że istniejąca oczyszczalnia ścieków wymaga rozbudowy ze względu na przepustowość oraz modernizacji części obiektów.

Aglomeracja Krasne objęła części miejscowości Krasne i część miejscowości Strażów oraz obszar czterech gospodarstw rolnych w miejscowości Kraczkowa z Gminy Łańcut.

Dane aglomeracji ujęte w AKPOSK 2017 były zgodne z uchwałą Sejmiku co do obszaru, a zmianie ulegała liczba mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz zaplanowano budowę 4 km kanalizacji, której nie wykonano.

W kontrolowanym okresie Gmina nie wносиła zmian do uchwały aglomeracyjnej Sejmiku.

(akta kontroli str. 473-477)

W okresie objętym kontrolą nie był przeprowadzany przegląd granic i obszarów aglomeracji.

Wójt wyjaśnił, że w omawianym okresie nie było zmian uchwały dotyczącej aglomeracji, a stan granic i obszarów był weryfikowany dopiero w drugiej połowie 2020 roku, pod kątem nowej uchwały ustanawiającej aglomerację.

W okresie objętym kontrolą liczba ludności w Gminie Krasne, w poszczególnych latach, była następująca:

- w roku 2018 r. mieszkało 11 295 osób w tym: w Krasnem 4 753 osób, w Malawie 3 445 osób, w Palikówce 1 212 osób, w Strażowie 1 885 osób, z czego: 10 664 osoby korzystało z sieci kanalizacyjnych, a z tego: tylko 3 906 osób odprowadzało ścieki do systemu kanalizacji aglomeracja w Krasnem.
- w roku 2019 r. mieszkało 11 514 osoby w tym: w Krasnem 4 922 osób, w Malawie 3 473 osób, w Palikówce 1 207 osób, w Strażowie 1 912 osób, z czego: 10 845 osób korzystało z sieci kanalizacyjnych, a z tego: 3 951 osób odprowadzało ścieki do systemu kanalizacji aglomeracji w Krasnem.
- w roku 2020 r. (na dzień 30 września 2020 r.) mieszkało w Gminie 11 736 osób w tym: w Krasnem 5 064 osób, w Malawie 3 510 osób, w Palikówce 1 216 osób, w Strażowie 1 946 osób, w tym 10 692 osoby odprowadzało ścieki do systemu kanalizacji, z tego 6 641 osób w aglomeracji Krasne.

(akta kontroli str. 7, 19, 50-85, 147, 278-325)

Długość sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie ZUK w roku 2018 wynosiła wg stanu na koniec roku 129,5 km, w tym aglomeracja Krasne 40,4; na koniec 2019 r. wynosiła 129,9 km, w tym aglomeracja Krasne 40,4 km. Wg stanu na 30 września 2020 r. wynosiła 130,5 km, w tym: aglomeracja Krasne – 40,7 km.

(akta kontroli str. 473-477)

W dniu 21 grudnia 2020 r. Rada Gminy podjęła uchwałę w sprawie wyznaczenia aglomeracji Krasne. Podjęcie uchwały poprzedziły działania polegające na:

- sporządzeniu „Opracowania dokumentacji niezbędnej do przygotowania przez Gminę Krasne projektu uchwały zmieniającej obszar aglomeracji Krasne”, wg umowy z wykonawcą opracowania z dnia 24 sierpnia 2020 r.;
- uzgodnieniu projektu uchwały Rady Gminy w sprawie wyznaczenia aglomeracji Krasne przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie, decyzja nr WSI.400.4.126.2020RW.2 z dnia 9 grudnia 2020 r.;

- uzgodnieniu projektu uchwały Rady Gminy w sprawie wyznaczenia aglomeracji Krasne przez Dyrektora Zarządu Zlewni w Krośnie Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie, postanowienie nr RZ.ZZŚ.1.417.2020.MG z dnia 27 listopada 2020 r.

Gmina Krasne realizowała także działania w sprawie obsługi mieszkańców gminy spoza aglomeracji Krasne, polegające na: podjęciu uchwały Rady Gminy z dnia 9 listopada 2020 r., w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego dotyczącego współdziałania Gmin wchodzących w skład aglomeracji Rzeszów przy realizacji zadania polegającego na wyznaczeniu aglomeracji Rzeszów oraz zawarciu porozumienia międzygminnego z dnia 30 grudnia 2020 r., pomiędzy Gminą Krasne i m.in. Gminą Rzeszów i Gminą Trzebowniko.

Projekt uchwały w sprawie wyznaczenia aglomeracji zawierał wszystkie elementy wymagane § 4 Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji⁷.

Przewidywane w aglomeracji wskaźniki koncentracji dla planowanych do budowy sieci kanalizacyjnych spełniały wymagania określone w cytowanym wyżej rozporządzeniu w sprawie wyznaczania aglomeracji.

W uchwale w sprawie wyznaczenia aglomeracji przyjęto, że określona dla aglomeracji równoważna liczba mieszkańców (RLM) wynosi 7798. Aglomeracja obejmuje miejscowości: Krasne, Malawa, Palikówka i Strażów, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Krasne. Znaczne zwiększenie liczby mieszkańców w aglomeracji wynikało z faktu, że po planowanej rozbudowie w Krasnem ścieki płynące do oczyszczalni w Łące miały zostać przekierowane do oczyszczalni w Krasnem.

Długość sieci kanalizacji sanitarnej istniejącej na terenie aglomeracji wyniesie 123,545 km.

Zaplanowano budowę 1,5 km nowej sieci kanalizacyjnej, a przedmiotowa infrastruktura obsługiwać będzie 180 stałych mieszkańców aglomeracji Krasne.

Biorąc pod uwagę powyższe, wskaźnik koncentracji dla aglomeracji Krasne wynosił 120 stałych mieszkańców aglomeracji na 1 km planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej.

Agglomeracja Krasne obsługiwana była (jest) przez biologiczną oczyszczalnię ścieków w miejscowości Krasne, o przepustowości średniej wynoszącej 650 m³/d. Odbiornikiem ścieków z oczyszczalni jest Stary Wisłok w km 10+550. Planowana jest rozbudowa oczyszczalni ścieków w Krasnem, co wiąże się z dostosowaniem obiektów oczyszczalni do zwiększonego obciążenia hydraulicznego i ładunkiem zanieczyszczeń wynikających z zakładanego zwiększenia zlewni oczyszczalni oraz przejęciem ścieków z Palikówki i Strażowa. Projektowana oczyszczalnia ścieków ma posiadać przepustowość średnią wynoszącą 1 200 m³/d.

Średnie dobowe wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach komunalnych dopływających do oczyszczalni ścieków Krasne dla założeń projektowych wynoszą:

BZT₅ 700,0 mgO₂/l,

ChZT₅ 1400,0 mgO₂/l,

zawiesina ogólna 817,0 mg/l.

Przyjęto, że ilość ścieków powstających na terenie aglomeracji nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej, gdzie zastosowano systemy indywidualne wynosi 18,72 m³/d.

⁷Dz.U. poz. 1586.

Na terenie aglomeracji odprowadzane były i są ścieki z zakładów przemysłowo-usługowych. Ścieki odprowadzane do kanalizacji w ilości około 34 m³/d miały charakter ścieków bytowych.

Równoważną liczbę mieszkańców aglomeracji Krasne (7798 RLM) ustalono w oparciu o liczbę stałych mieszkańców aglomeracji w tym: 6625 osób korzystających z sieci kanalizacji, 578 osób planowanych do podłączenia do sieci kanalizacji (w tym 180 do planowanej do budowy kanalizacji), 156 osób korzystających z indywidualnych systemów oczyszczania ścieków oraz liczbę osób czasowo przebywających w aglomeracji 42 i RLM z przemysłu - 397.

Dane o aglomeracji przekazane w ankiecie aktualizacyjnej (VI) na potrzeby sporządzenia AKPOŚK 2021 były zgodne z obowiązującą uchwałą w sprawie aglomeracji .

Założono spełnienie wszystkich trzech warunków Dyrektywy 91/271/EWG, przy nakładach finansowych 800 tys. zł - dotyczących AKPOŚK 2017 – ze środków własnych samorządu oraz środków przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

(akta kontroli str. 86-146, 187-199)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

1.3. Planowanie zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji i obszarach poza aglomeracją

Zakres rzeczowy planowanych przedsięwzięć w aglomeracji, ujęty w AKPOŚK 2017, był następujący:

- budowa sieci kanalizacyjnych 4 km;
- niezbędne nakłady inwestycyjne na budowie sieci kanalizacyjnej – 800 tys. zł, ze środków własnych samorządu oraz środków przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego z wykorzystaniem istniejącej oczyszczalni ścieków Krasne (PLPK1160), projektowana przepustowość oczyszczalni [m³/d] średnia – 451; maksymalna – 650, projektowa maksymalna wydajność oczyszczalni [RLM] 6.000 (inwestycji nie planowano), wskaźnik zbierania siecią przed wykonaniem inwestycji - 90%, po wykonaniu inwestycji i zwiększeniu liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych o 392 – 99%.

Zakres przedsięwzięć ujęty w AKPOŚK 2017 był zgodny z danymi przekazanymi przez Gminę na potrzeby V AKPOŚK 2017.

(akta kontroli str. 19, 125-139, 147, 148-161)

Zakres zadań zaplanowany na potrzeby V aktualizacji KPOŚK, miał zapewnić spełnienie przez aglomerację wszystkich trzech warunków dyrektywy 91/271/EWG (wg zakresu podanego wyżej), tj.: wydajność oczyszczalni ścieków miała odpowiadać przynajmniej ładunkowi generowanemu na obszarze aglomeracji; jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni Krasne miała być zgodna z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy – *Prawo wodne* i przepisach wykonawczych do tej ustawy; uzyskanie wskaźnika zbierania siecią na poziomie 99%.

Gmina zrezygnowała z inwestycji rozbudowy sieci o planowane 4 km i nie realizowała inwestycji zaplanowanej w AKPOŚK 2017.

Wójt wyjaśnił, że *decyzję poprzedzono analizą gospodarki wodno-ściekowej na naradach roboczych kierownictwa Urzędu.*

Wójt wyjaśnił, że Gmina zrezygnowała w 2019 r. z inwestycji rozbudowy sieci kanalizacyjnej (4 km) na rzecz rozbudowy oczyszczalni ścieków z uwagi na małą przepustowość dotychczasową i nie realizowała inwestycji zaplanowanej w AKPOŚK 2017.

Brak było w Urzędzie odrębnej analizy danych, na podstawie których określono wskaźniki zaplanowane do osiągnięcia celu w gospodarce wodno-ściekowej.

Wójt wyjaśnił, że wskaźniki określano na podstawie analizy stanu infrastruktury kanalizacyjnej oraz wniosków o wydanie warunków technicznych i warunków zabudowy.

Przyjęte wskaźniki odpowiadały danym o liczbie stałych mieszkańców oraz osób czasowo przebywających na terenie objętym planowanymi inwestycjami w zakresie sieci kanalizacyjnej, a także prognozom demograficznym dla tych obszarów.

Wójt wyjaśnił, że dopiero rozbudowa oczyszczalni pozwoli na doprowadzenie planowanej sieci do obszarów perspektywicznych - zabudowywanych na terenie wsi Krasne.

Planowane przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 wykraczały poza zapisy w obowiązującej w 2017 r. Uchwale Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 września 2014 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Krasne, w tym dotyczącej obszaru i granic aglomeracji, o konieczność rozbudowy sieci kanalizacyjnej.

W cytowanej wyżej uchwale aglomeracyjnej nie wskazywano na zamiar rozbudowy sieci. Wspomniano, że w momencie jej tworzenia trwa budowa pewnego odcinka i po jego wybudowaniu cały obszar aglomeracji będzie skanalizowany.

Z kolei informacja o planie budowy 4 km, która pojawiła się w kolejnych latach wynikała z faktu, że pojawiły się pewne obszary na terenie aglomeracji, na których konieczna była budowa sieci. Już w dokumentacji, na podstawie której w 2014 uchwalono aglomerację, było wspomniane, że konieczna będzie rozbudowa oczyszczalni. I taki też zapis znalazł się w ankiecie na potrzeby VI aktualizacji.

Gmina Krasne i ZUK Krasne nie sporządzały wieloletniego planu inwestycyjnego dla funkcjonującej sieci wodno-ściekowej i oczyszczalni ścieków Krasne.

Wójt wyjaśnił, że nie sporządzano planów korzystając z uprawnień wynikającego z art. 21 ust. 7 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁸.

Zdaniem NIK Wójt nieprawidłowo zastosował cytowany wyżej przepis, bowiem zaplanował (podał do AKPOSK 2017) budowę kanalizacji

(akta kontroli str. 7, 19, 50-65,147)

Gmina dysponował, w trakcie kontroli NIK, *Regulaminem dostarczania wody i odprowadzania ścieków*, przyjętym Uchwałą Rady Gminy (Nr III/20/2018) z dnia 18 grudnia 2018 r.

Poprzednio obowiązujący *Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Krasne* został wprowadzony Uchwałą Rady Gminy (Nr XXXVI/336/2006) z dnia 8 marca 2006 r.

Unormowania przyjęte w cytowanych dokumentach były zgodne z wymaganiami art. 19 ust. 5 z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw (uzzw)⁹, a projekt *Regulaminu* z roku 2018 był opiniowany przez Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, Postanowieniem (nr RZ.RET.070.1.90.2018.PS) z dnia 8 października 2018 r. Postanowienie to zawierało uwagi, których uwzględnienie warunkowało przyjęcie

⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 328 ze zm.

⁹ Dz.U. z 2017 r., poz. 2180.

Regulaminu przez Radę Gminy. Uwagi zostały przez Gminę uwzględnione w całości.

Warunki odbioru ścieków przez przedsiębiorstwo świadczące usługi określono w § 4 *Regulaminu* z 2018 r., wskazując, że:

W zakresie odbioru ścieków przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest zobowiązane:

- 1) zapewnić zdolność posiadanych urządzeń kanalizacyjnych do odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny w ilości nie mniejszej niż 0,3 m³ na dobę oraz 5 m³ rocznie,
- 2) zapewnić ciągły odbiór ścieków o stanie i składzie zgodnym z aktualnie obowiązującymi przepisami i obowiązującą umową na odprowadzanie ścieków,
- 3) odprowadzać wprowadzone ścieki do urządzeń kanalizacyjnych.

Warunki i tryb zawierania umów z odbiorcami usług określono w § 5 *Regulaminu*, wskazując, że:

Świadczenie usług zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków odbywa się w oparciu o pisemną umowę zawartą między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług, zgodnie z art. 6 ustawy.

W terminie do 7 dni od dnia złożenia przez przyszłego odbiorcę usług wniosku o zawarcie umowy, o którym mowa w § 6 *Regulaminu*, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne sporządza i przedkłada przyszłemu odbiorcy usług projekt umowy o zapatrzenie w wodę (i) lub odprowadzanie ścieków.

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne udostępnia na swojej stronie internetowej aktualnie obowiązujące ogólne warunki umów, o ile się nimi posługuje.

Natomiast w § 6 *Regulaminu* wskazano, że wniosek o zawarcie umowy o zaopatrzenie w wodę (i) lub odprowadzanie ścieków z przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym w szczególności powinien określać m.in.:

- oświadczenie wnioskodawcy czy nieruchomości jest podłączona do sieci wodociągowej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, czy też posiada własne ujęcie wody,
- oświadczenie czy nieruchomości jest podłączona do sieci kanalizacyjnej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, czy też odprowadza ścieki do zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków,
- oświadczenie wnioskodawcy na jakie cele będzie wykorzystywał dostarczaną wodę,
- oświadczenie wnioskodawcy, jakiego rodzaju ścieki będą odprowadzane przez wnioskodawcę na podstawie zawartej umowy (przemysłowe, bytowe albo komunalne).

Wśród warunków przyłączenia do sieci w § 10 *Regulaminu* z 2018 r. określono m.in.:

- a) rodzaj przyłączenia (wodociągowe, kanalizacyjne),
- b) planowaną wielkość poboru wody, jej przeznaczenie lub planowaną ilość odprowadzanych ścieków i określenie ich rodzaju, a w przypadku ścieków przemysłowych - wskazanie przewidywanej ilości i jakości odprowadzanych ścieków oraz dane o przewidywanym sposobie ich podczyszczania.

Jeżeli są spełnione warunki techniczne umożliwiające przyłączenie nieruchomości do sieci, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne w terminie 14 dni od otrzymania wniosku wraz z kompletem załączników wydaje warunki przyłączenia do sieci. W sprawach skomplikowanych termin wydania warunków może ulec przedłużeniu do 30 dni.

W razie braku możliwości przyłączenia nieruchomości do sieci, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, w terminie 14 dni od otrzymania wniosku, informuje na piśmie o tym fakcie osobę ubiegającą się o przyłączenie, wskazując przyczyny, które uniemożliwiają przyłączenie.

W § 8 *Regulaminu* wskazano, że podstawę ustalenia ilości pobranej wody lub wprowadzonych ścieków stanowią: wodomierz główny, urządzenie pomiarowe, albo przeciętne normy zużycia wody oraz ilości ustalone w umowie.

W § 13 pkt 5 *Regulaminu* przewidziano, że w razie braku urządzeń pomiarowych ilość odprowadzonych ścieków ustala się na podstawie umowy o dostarczenie wody lub odprowadzanie ścieków, jako równą ilości pobranej wody według wskazań wodomierzy, lub określonej w umowie – do czasu montażu przez przedsiębiorstwo wodomierza poboru wody z wodociągu publicznego oraz do czasu montażu przez odbiorcę i na jego koszt, wodomierza poboru wody z własnego źródła wody w oparciu o warunki techniczne wydane przez przedsiębiorstwo na wniosek odbiorcy.

W *Regulaminie* nie przewidziano stałych dostaw wody bez opomiarowania. Przedsiębiorstwo ma obowiązek zamontować wodomierz główny oraz zapewnić jego utrzymanie, naprawę oraz wymianę na koszt przedsiębiorstwa z wyjątkiem przypadków, gdy jego montaż, naprawa lub wymiana dokonywana jest z winy odbiorcy określonej w umowie.

(akta kontroli str. 7, 176-186)

W latach 2018-2020 nie planowano w Gminie przedsięwzięć, w tym ich finansowania w zakresie przyłączania nowych użytkowników do sieci kanalizacyjnych (nowo wybudowanych sieci, budowy i utrzymania stacji zlewnych, budowy przydomowych oczyszczalni ścieków).

Wójt wyjaśnił, że z uwagi na lawinowy wzrost nowo budowanych domów na terenie aglomeracji Krasne priorytetem dla Gminy stała się rozbudowa oczyszczalni. Na skutek tego czasowo wstrzymano rozbudowę sieci kanalizacyjnej. Rozbudowa oczyszczalni ścieków zgłoszona była w ramach VI aktualizacji KPOŚK.

Gmina przekazała do PGW Wody Polskie ankietę do VI aktualizacji AKPOŚK w dniu 31 października 2019 r. PGW wezwało Gminę do uzupełnienia/korekty formularza ankiety na potrzeby VI aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych poprzez naniesienie zmian we wskazanych pozycjach.

Skorygowaną ankietę, z uwzględnieniem uwag, Gmina przesłała do PGW w dniu 20 listopada 2019 r., tj. w terminie wyznaczonym w piśmie wyzywającym do korekty.

Zaproponowane w ankiecie oraz ujęte w projekcie VI aktualizacji KPOŚK przedsięwzięcia trwające i planowane do realizacji na terenie aglomeracji do końca 2027 r., przewidywały spełnienie wszystkich trzech warunków dyrektywy 91/271/EWG¹⁰.

W budżecie Gminy na 2021 r. zabezpieczono kwotę 1.000.000 zł na rozbudowę oczyszczalni. W kolejnych latach wskazanych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Krasne¹¹, przewidziano dla tej inwestycji finansowanie na poziomie: limit na 2021 r. – 1.000.000 zł, limit na 2022 r. – 4.000.000 zł, limit na 2023 r. – 2.000.000 zł. Przy założeniu, że ogólny koszt inwestycji wyniesie 14.000.000 zł.

¹⁰ Przedsięwzięcia to: rozbudowa oczyszczalni wraz z przebudową kanalizacji w celu skierowania ścieków z m. Palikówka i Strażów do rozbudowanej oczyszczalni w Krasnem.

¹¹ Przyjętej uchwałą Rady Gminy (Nr XXXIV/256/2021) z dnia 29 stycznia 2021 r.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Gmina zaplanowała w ramach AKPOSK 2017 budowę 4 km sieci kanalizacyjnej i zrezygnowała z tego przedsięwzięcia w 2019 roku na rzecz rozbudowy oczyszczalni ścieków. Wskutek rezygnacji z tej inwestycji, Gmina nie spełniła warunków Dyrektywy 91/271/EWG. Informacje o rezygnacji z tej inwestycji nie zostały ujęte w sprawozdaniach z realizacji AKPOSK składanych do Wód Polskich. Przyczyną powyższego było, jak wyjaśnił Wójt Gminy, mała przepustowość oczyszczalni.

1.4. Monitorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji (KPOSK)

W Urzędzie brak było ustalonych formalnych procedur monitorowania stanu i postępu oraz uzyskiwanych efektów w realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOSK 2017 i nie posiadano dokumentów potwierdzających przeprowadzanie analiz w tym zakresie.

Wójt wyjaśnił, że *monitorowanie postępów oraz efektów realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOSK 2017 prowadzone było na spotkaniach roboczych organizowanych przez Wójta Gminy. W trakcie tych spotkań na bieżąco Wójt był informowany przez pracowników merytorycznych i dyrektora Zakładu Usług Komunalnych w Krasnem o ilości wydawanych warunków technicznych i warunków zabudowy na terenie aglomeracji Krasne i w trakcie tych narad biorąc pod uwagę powyższe informacje, zapadła decyzja o nie realizowaniu inwestycji polegających na rozbudowie sieci kanalizacyjnej na rzecz rozbudowy oczyszczalni ścieków w Krasnem.*

Brak było w Urzędzie odrębnych od KPOSK pisemnych lub elektronicznych wersji informacji i danych na temat realizacji zadań na terenie aglomeracji ujętych w AKPOSK 2017.

Wójt wyjaśnił, że *Gmina każdorazowo posiadała informacje na temat danych niezbędnych do sporządzenia sprawozdania z realizacji KPOSK za każdy rok sprawozdawczy, wykorzystując posiadane rejestry gminne i stany przekazywane przez Zakład Gospodarki Komunalnej (ZUK).*

Gmina, jako podmiot samodzielny w aglomeracji Krasne, nie korespondowała w sprawie danych do sprawozdań z realizacji KPOSK z sąsiednimi gminami, w tym z Gminą Łañcut z obszaru której cztery gospodarstwa były obsługiwane przez sieć aglomeracji Krasne.

Mimo ujęcia w AKPOSK 2017 przedsięwzięcia inwestycyjnego polegającego na rozbudowie sieci kanalizacyjnej o kolejne 4 km, inwestycji w tym zakresie nie podjęto, co spowodowało niezgodność z harmonogramem określonym w AKPOSK 2017.

Wójt wyjaśnił, że *z uwagi na fakt, że Gmina zrezygnowała z realizacji inwestycji ujętych w AKPOSK 2017 stan realizacji pod kątem rzeczowym i finansowym był zerowy.*

Wskaźniki ujęte w AKPOSK 2017 nie zostały osiągnięte z uwagi na rezygnację z inwestycji w niej ujętej, jednocześnie nie spełniono (przez aglomerację Krasne) wszystkich trzech warunków określonych w dyrektywie 91/271/EWG.

Wielkości wskaźników – stopień zbierania siecią wg sprawozdań wyniosły: rok 2018 - 92,2%; rok 2019 - 92,6%; rok 2020 – 92,8%.

Sprawozdania z realizacji KPOŚK przekazywano PGW Wody Polskie w terminach określonych w art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne*¹², tj. za 2018 r. w dniu 30 stycznia 2019 r. i za 2019 r. w dniu 7 lutego 2020 r.

W wyniku analizy sprawozdania za 2018 r. PGW Wody Polskie wniosowały (w dniu 11 lutego 2019 r.) o dokonanie drobnych korekt we wskazanych kolumnach.

Informacje i dane za lata sprawozdawcze, ujęte w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK, były zgodne z danymi posiadanymi w Urzędzie, w tym dotyczące: aglomeracji, systemu kanalizacji zbiorczej, oczyszczalni ścieków komunalnych, osadów oraz finansowania z tym związanego.

W sprawozdaniu KPOŚK za 2019 r. Gmina podała kwotę 119 tys. zł wydatkowaną na opracowanie dokumentacji związanej z rozbudową oczyszczalni, zadanie to zrealizowano do dnia 21 grudnia 2019 r.

W trakcie kontroli brak było możliwości zweryfikowania ilości zwiększeń liczby mieszkańców korzystających z sieci, w związku z brakiem odpowiednich dokumentów w Gminie. Gmina pozyskiwała dane z ZUK na podstawie liczby wykonanych przyłączy kanalizacyjnych.

Dane przekazane w sprawozdaniu Wójta Gminy znalazły odzwierciedlenia w sprawozdaniu z realizacji KPOŚK sporządzonym przez PGW Wody Polskie za 2019 r. (znajdowały się w nim takie same dane dotyczące aglomeracji Krasne).

Wójt wyjaśnił, że w 2019 roku opracowany został Program funkcjonalno-użytkowy rozbudowy oczyszczalni ścieków w Krasnem za kwotę 119 310 PLN. Zadanie to nie było ujęte w AKPOŚK 2017.

Gmina w kontrolowanym okresie realizowała przedsięwzięcia związane z realizacją zadań w zakresie gospodarki ściekowej w aglomeracji oraz na terenie całej Gminy Krasne inne niż ujęte w AKPOSK 2017, które wraz z wysokością poniesionych wydatków zaprezentowano w podobszarze 3.2. niniejszego Wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 147, 243-277)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Urzędzie brak było formalnych regulacji bądź rozwiązań organizacyjnych służących zbieraniu danych i informacji dotyczących realizacji AKPOŚK, w tym procedur monitorowania stanu i postępu oraz uzyskiwanych efektów w realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 oraz dokumentów potwierdzających przeprowadzanie analiz.

Wójt wyjaśnił, że *monitorowanie postępów oraz efektów realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 prowadzone było na spotkaniach roboczych organizowanych przez Wójta Gminy. W trakcie tych spotkań na bieżąco Wójt był informowany przez pracowników merytorycznych i dyrektora Zakładu Usług Komunalnych w Krasnem o ilości wydawanych warunków technicznych i warunków zabudowy na terenie aglomeracji Krasne i w trakcie tych narad biorąc pod uwagę*

¹² Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.

powyższe informacje, zapadła decyzja o nie realizowaniu inwestycji polegających na rozbudowie sieci kanalizacyjnej na rzecz rozbudowy oczyszczalni ścieków w Krasnem.

2. W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK przekazywanych do Wód Polskich nie poinformowano o rezygnacji z rozbudowy sieci kanalizacyjnej.

Wójt Gminy wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą Gmina Krasne wielokrotnie informowała Wody Polskie o pilnej potrzebie rozbudowy oczyszczalni ścieków z uwagi na jej zbyt małą przepustowość w stosunku do rosnącej liczby mieszkańców gminy i rosnącego średniego zużycia wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Rozbudowa sieci została przesunięta w czasie na okres po planowanej modernizacji oczyszczalni do przepustowości pozwalającej na rozbudowę systemu kanalizacji sanitarnej.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, Urząd nie działał rzetelnie w zakresie spraw związanych z gospodarką ściekową. W szczególności, w organizacji Urzędu nie było przydzielonych wszystkich zadań z zakresu gospodarki ściekowej do komórek organizacyjnych/stanowisk oraz ustalonych procedur, warunkujących bieżącą realizację zadań z tego zakresu, monitorowanie ich realizacji i wyników oraz pełnienie nadzoru.

Wskutek rezygnacji z zaplanowanej w ramach AKPOŚK 2017 inwestycji rozbudowy sieci kanalizacyjnej o 4 km, Gmina nie spełniła warunków Dyrektywy 91/271/EWG. Informacje o rezygnacji z tej inwestycji nie zostały ujęte w sprawozdaniach z realizacji AKPOŚK składanych do Wód Polskich.

W ocenie NIK, w sprawozdaniach z realizacji AKPOSK 201, Urząd podawał nierzetelne dane w zakresie realizacji inwestycji związanych z gospodarką ściekową w aglomeracji.

OBSZAR 2

2. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

2.1. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

Opis stanu faktycznego

Obszar Gminy Krasne, pod względem gospodarki wodno-ściekowej, był rozdzielony w okresie objętym kontrolą pomiędzy trzy funkcjonujące aglomeracje:

- aglomeracja Krasne, obejmowała w części miejscowości Krasne i część Strażowa oraz część Kraczkowej z Gminy Łańcut,
- aglomeracja Rzeszów obejmowała Malawę i Krasne Jawornik¹³,
- aglomeracja Trzebownik obejmowała Palikówkę i część Strażowa.

Liczba ludności w Gminie Krasne¹⁴ w poszczególnych latach była następująca:

- w 2018 r.¹⁵ mieszkało 11 295 osób, z czego:

10 664 osób korzystało z sieci kanalizacyjnych, co stanowiło 94,4% mieszkańców całej Gminy Krasne.

Z bezodpływowych zbiorników nieczystości ciekłych korzystało 477 osób, w tym:

¹³ Tereny Gminy położone na południe od drogi krajowej DK 94.

¹⁴ Dane z USC Krasne.

¹⁵ Stan na 31 grudnia 2018 r.

131 osób na terenie aglomeracji Rzeszów, 331 osób na terenie aglomeracji Krasne, 15 osób na terenie aglomeracji Łąka, co stanowiło 1,4% mieszkańców gminy.

- w 2019 r.¹⁶ mieszkało 11 514 osoby, z czego: 10 845 osób korzystało z sieci kanalizacyjnych, co stanowiło 94,2% mieszkańców Gminy.

Z bezodpływowych zbiorników nieczystości ciekłych korzystały 444 osoby, w tym:

128 osób na terenie aglomeracji Rzeszów, 316 osób na terenie aglomeracji Krasne, co stanowiło 2% mieszkańców gminy.

- w 2020 r.¹⁷ mieszkało 11 736 osób w tym 10 692 osoby odprowadzało ścieki do systemu kanalizacji, co stanowiło 91,1% mieszkańców Gminy.

Z bezodpływowych zbiorników nieczystości ciekłych korzystało 946 osób, w tym: 734 osoby na terenie aglomeracji Krasne i 212 osób na terenie aglomeracji Rzeszów, co stanowiło 8,9% mieszkańców gminy. Na obszarze aglomeracji Łąka nie wykazywano liczby mieszkańców, którzy korzystali z bezodpływowych zbiorników.

W kontrolowanym okresie z terenu Gminy odebrano i przekazano do stacji zlewnych¹⁸:

- w 2018 r. 4675,5 m³ ścieków w tym – 3241,1 m³ ścieków bytowych i 1 434,4 m³ ścieków przemysłowych,

- w 2019 r. 4759,0 m³ ścieków w tym – 2990,0 m³ ścieków bytowych i 1769,1 m³ ścieków przemysłowych,

- w 2020 r. 5301,9 m³ ścieków w tym – 2874,9 m³ ścieków bytowych i 2427,0 m³ ścieków przemysłowych,

Odbiorem nieczystości ciekłych zajmowało się 5 podmiotów gospodarczych, prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Nie szacowano ilości odbieranych ścieków.

Wójt Gminy w sprawie szacowania ilości ścieków powstających w Gminie (wytworzonych przez mieszkańców) wyjaśnił, że *ilość odbieranych ścieków z terenu Gminy Krasne przez firmy świadczące usługi w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (5 firm posiadających zezwolenia) w okresie analizowanych lat, tj. 2018-2020 jest zbliżona, z niewielką tendencją wzrostową. Związane jest to ze zwiększającą się na terenie Gminy Krasne ilością nowych budynków, a co za tym idzie i mieszkańców, na co ma wpływ bliskość Rzeszowa. Nie stanowi to jednak problemu dla firm z uwagi na ich możliwości odbioru nieczystości i zapewnienie odbioru tych ilości, jakie mogą oddać w stacjach zlewnych w oczyszczalniach i ścieków, z którymi mają zawarte umowy na dostarczanie nieczystości ciekłych. W związku z powyższym nie zachodziła potrzeba szacowania przez Gminę ilości ścieków.*

NIK zauważa, iż z powyższych danych wynika, że w latach 2018 i 2019 ilość odbieranych ścieków bytowych, gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych, wyniosła ok. 10 m³/ 1 mieszkańca /rok. Odniesienie tej wartości do średniej ilości wody dostarczonej na cele bytowe w gminie Krasne 29,6 m³/1 mieszkańca (dane GUS za 2019 r.) pomniejszonej nawet o 30% na tzw. bezpowrotne zużycie wody (co daje 20,7 m³ ścieków bytowych/1 mieszkańca/rok) wskazuje, że odbierane i przekazywane do oczyszczenia było tylko około 50% ścieków bytowych wytworzonych przez mieszkańców gminy niekorzystających z sieci kanalizacyjnych. Wskazuje to na niekontrolowane pozbywanie się części nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych, co zdaniem NIK stwarza ryzyko zanieczyszczenia wód lub ziemi przez nieoczyszczone ścieki bytowe. W ocenie NIK

¹⁶ Stan na 31 grudnia 2019 r.

¹⁷ Stan na 30 września 2020 r.

¹⁸ Dane wynikające z zsumowania wszystkich sprawozdań kwartalnych składanych przez podmioty.

z powyższego problemu wynika potrzeba zwiększenia nadzoru w omawianym zakresie, w tym prowadzenia analiz ilości powstających i oczyszczanych ścieków.

(akta kontroli str. 278-325, 345-346, 472)

W Gminie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków¹⁹ w formie elektronicznej, jednakże ewidencja nie obejmowała wszystkich nieruchomości wyposażonych w ww. urządzenia oraz wszystkich danych przewidzianych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Poś)²⁰.

W 2018 r. zaewidencjonowano 361 zbiorników bezodpływowych, w 2019 r. 243, w 2020 r. 243 w zbiorników bezodpływowych i 1 przydomową oczyszczalnię ścieków.

W latach 2018-2019 nie aktualizowano ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków. 10 października 2020 r. została zgłoszona jedna przydomowa oczyszczalnia ścieków.

W ewidencji umieszczono zbiorniki bezodpływowe oraz przydomową oczyszczalnię ścieków ale tylko te obiekty, które znajdowały się w granicach trzech aglomeracji znajdujących się na terenie Gminy.

W prowadzonej ewidencji znajdowało się 243 pozycje z danymi dotyczącymi lokalizacji nieruchomości i jej właściciela. W ewidencji odnotowano również: w 28 przypadkach - nikt nie mieszka, w 30 przypadkach – zawarte umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych²¹, w 2 przypadkach – w trakcie kontroli, w 6 przypadkach - budynek gospodarczy lub działka, w 5 przypadkach - ogródki działkowe, w 7 przypadkach - budowa lub nowy budynek w 1 przydomowa oczyszczalnia i w 164 przypadkach brak jakichkolwiek wpisów (oprócz adresów).

Badaniu poddano wybrane losowo tereny (trzy w Malawie i jedno w Strażowie) nieskanalizowane, na których posadowiono 23 budynki mieszkalne. Trzy z nich znajdowały się w ewidencji, w tym przy jednym była oczyszczalnia ścieków (nie opisana w ewidencji), pozostałych 20 budynków mieszkalnych nie odnotowano w ewidencji.

W informacji uzyskanej ze Starostwa Powiatowego w Rzeszowie wskazano, iż w latach 2018-2020 zgłoszono²² do Urzędu z terenu Gminy 2 pozwolenia na budowę uwzględniające budowę bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe, przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz zgłoszono budowę czterech zbiorników na nieczystości ciekłe, trzy oczyszczalnie i jedną oczyszczalnię ze zbiornikiem.

Tylko w jednym przypadku adres zgłoszenia budowy pokrywał się z zapisem adresu ujętego w ewidencji.

W sprawie prowadzonej ewidencji Wójt Gminy wyjaśnił, iż zgodnie z przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach Gmina prowadzi, w formie umożliwiającej przekazywanie informacji w postaci elektronicznej, ewidencję:

- zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej,
- przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.

Przepis nie określa co zawierać ma sam rejestr. Ponadto wyjaśniam, że sam fakt wydawania pozwoleń oraz zgłoszeń na budowę zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków przez Starostę nie jest podstawą do dokonania

¹⁹ Dalej: ewidencja.

²⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1396. Art. 152 ust. 1 i ust. 2 pkt 2, pkt 5 i pkt 7.

²¹ Dalej: umowy.

²² Zbiorniki bezodpływowe o objętości powyżej 10 m³.

wpisu do prowadzonego przez Gminę rejestru. Wpisowi podlegają istniejące urządzenia służące do oczyszczania i magazynowania nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 326-346, 472)

W prowadzonej ewidencji nie określano pojemności zbiorników bezodpływowych, wielkości oczyszczalni (ilość ścieków na dobę) oraz zgodności stopnia redukcji odpowiedniej do wielkości aglomeracji, na której oczyszczalnia się znajduje.

W sprawie kontroli opróżniania zbiorników bezodpływowych Wójt Gminy wyjaśnił, że *częstotliwość opróżniania zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni ścieków została określona w regulaminie²³ utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Krasne, zgodnie z którym właściciele nieruchomości obowiązani są pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepełnienia się tych urządzeń, gwarantując zachowanie czystości i porządku na nieruchomości. Właściciele nieruchomości, obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości, co najmniej raz na dwa miesiące, z zastrzeżeniem, aby nie dopuszczać do ich przepełnienia (...).*

Opróżnianie zbiorników bezodpływowych kontrolowane jest na skutek interwencji mieszkańców (brak planu kontroli), a przeprowadzona kontrola obejmuje wezwania właścicieli nieruchomości do okazania umów oraz dowodów wywozu nieczystości ciekłych zgodnie z przyjętym okresem ostatnich 6 miesięcy.

W sytuacji gdy stwierdza się, że istnieje możliwość techniczna podłączenia nieruchomości do kanalizacji prowadzone są postępowania administracyjne w sprawie nakazania właścicielowi nieruchomości przyłączenie się do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

Nadzór postępowania ze ściekami prowadzony jest w miarę możliwości kadrowych i organizacyjnych Urzędu.

W ewidencji prowadzonej przez Gminę nie odnotowywano pojemności zbiorników bezodpływowych.

Odnutowano jeden budynek mieszkalny z przydomową oczyszczalnią ścieków będący również w wykazie zgłoszonych w latach 2018-2020 do Starosty²⁴ przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych o objętości powyżej 10 m³, pozostałe dziewięć ujęte w informacji Starosty nie było ujęte w ewidencji gminnej.

Wójt wyjaśnił, że *dane do ewidencji wprowadzane są na podstawie danych uzyskanych od mieszkańców. W większości przypadków Urząd sam ustala lokalizację zbiorników bezodpływowych głównie na podstawie danych dostępnych w geoportalu (dane jakie można tam ustalić dotyczą jedynie lokalizacji zbiornika). Część danych pozyskiwanych jest w wyniku przeprowadzonych kontroli. Gminna ewidencja zbiorników bezodpływowych zawiera punkt lokalizacyjny oraz właściciela nieruchomości, a także w przypadku kontroli adnotację o posiadanej umowie.*

(akta kontroli str. 326-331, 351-352)

Dane przekazywane do Głównego Urzędu Statystycznego, były zgodne z prowadzoną ewidencją, ale niezgodne z ustaleniami analizy przeprowadzonej w trakcie kontroli NIK.

W liczbie zbiorników ujętej w ewidencji gminnej i sprawozdaniach przekazywanych do GUS nie ujęto 20 zbiorników przy budynkach mieszkalnych w badanej nieskanalizowanej części Gminy (trzy w Maławie i jedno w Strażowie) objętej

²³ Uchwała nr XXVII/204/2020 Rady Gminy Krasne z 21 sierpnia 2020 r. w sprawie uchwalenia „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Krasne”.

²⁴ Zgłoszono z terenu Gminy 2 pozwolenia na budowę uwzględniające budowę bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz zgłoszono budowę czterech zbiorników na nieczystości ciekłe, trzy oczyszczalnie i jedną oczyszczalnię ze zbiornikiem.

szczegółową analizą oraz zbiorników znajdujących się na terenach poza aglomeracjami.

Gmina dysponowała wykazami umów na wywóz nieczystości przekazanych przez przedsiębiorców świadczących usługi wywozu. Umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych zawarto z 31 właścicielami nieruchomości (budynki mieszkalne) oraz 5 zakładami pracy. Gmina nie dysponowała wiedzą, ilu właścicieli nieruchomości nie zawarto takich umów. Wójt nie organizował, w związku z art. 6 ust. 6 ucpg, opróżnianie zbiorników bezodpływowych.

W kontrolowanym okresie Gmina skierowała do 12 właścicieli nieruchomości wezwania do okazania umów i dowodów uiszczenia opłat za opróżnianie zbiornika bezodpływowego. Wszyscy przedstawili faktury za opłaty na opróżnianie zbiorników, a w 8 przypadkach także umowy na bieżące opróżnianie zbiornika bezodpływowego.

Wójt wyjaśnił, że *nie wszystkie osoby posiadające zbiorniki bezodpływowe posiadają podpisane umowy z przedsiębiorcą odbierającym nieczystości ciekłe (jak ustalono mieszkańcy nie chcą podpisywać takich umów). Gmina nie dysponuje pełnymi danymi dotyczącymi zawartych umów. Gmina Krasne w przypadku nie zawarcia umowy z przedsiębiorcą przez mieszkańca nie organizowała opróżniania zbiorników bezodpływowych. Ograniczenia kadrowe uniemożliwiają przeprowadzanie tego typu postępowań.*

(akta kontroli str. 347-352, 401-453, 472)

W Gminie prowadzono ewidencję przedsiębiorców prowadzących na terenie Gminy działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

W 2018 r. zarejestrowanych było czterech²⁵ przedsiębiorców, w 2019 r. rozpoczął działalność piąty przedsiębiorca²⁶. W 2020 r. działalność prowadziło pięciu przedsiębiorców. W okresie objętym kontrolą nie było przypadków cofnięcia pozwoleń.

Wszyscy zaewidencjonowani w Gminie przedsiębiorcy składali do Wójta kwartalne sprawozdania podmiotu prowadzącego działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu i nieczystości ciekłych²⁷ z wymaganymi informacjami z prowadzonej działalności. W kontrolowanym okresie złożono 52 sprawozdania²⁸. Sprawozdania składano terminowo. W jednym przypadku sprawozdanie wpłynęło do Gminy 4 listopada 2019 r.²⁹ i nie było dokumentacji potwierdzającej nadanie przesyłki w obowiązującym terminie.

Sprawozdania były prawidłowe (zawierały wymagane informacje i wykazy), a w Urzędzie dokonywano weryfikacji prawidłowości i terminowości składania sprawozdań.

Wójt Gminy wyjaśnił, że *zgodnie z art. 9a ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w Gminach, terminy do złożenia sprawozdań uważa się za zachowane, jeżeli przed ich upływem sprawozdanie zostało nadane w placówce Poczty Polskiej lub wysłane w formie dokumentu elektronicznego do właściwego wójta, burmistrza, prezydenta miasta, a nadawca otrzymał urzędowe poświadczenie odbioru. (...). W jednym przypadku brak jest potwierdzenia nadania. Przedsiębiorca ustnie oświadczył, że*

²⁵ Decyzja nr RI.6233.03.2016.MD z dnia 22 września 2016 r., Decyzja nr RI.6233.01.2017.MD z dnia 10 lutego 2017 r., Decyzja nr RI.6233.02.2017.MD z dnia 16 czerwca 2017 r., Decyzja nr RI.6233.02.2018.MD z dnia 22 września 2019 r.,

²⁶ Decyzja nr RG.6233.01.2019.MD z dnia 14 maja 2019 r.

²⁷ Dalej: sprawozdania

²⁸ Dane na koniec 2020 r.

²⁹ Dniem tym był poniedziałek.

sprawozdanie zostało nadane w ostatnim dniu wyznaczonego terminu, tj. 31 października 2019 r. Z uwagi na pierwszy taki przypadek ze strony przedsiębiorcy oraz krótki okres opóźnienia w dostarczaniu sprawozdania został on pouczony ustnie o obowiązku posiadania potwierdzeń nadania sprawozdań (...). Wobec powyższego nie wszczęto postępowania w sprawie naliczenia kary.

W sprawozdaniach nie wykazywano przyjmowania ścieków do oczyszczania w stacji zlewnej w Krasnem. Oczyszczalnia ścieków na terenie Gminy Krasne nie przyjmowała ścieków od przedsiębiorców zajmujących się odbiorem nieczystości ciekłych z terenu Gminy³⁰.

Wójt wyjaśnił, że *na terenie Gminy Krasne zlokalizowana jest jedna stacja zlewna, jednakże nie są do niej przyjmowane ścieki dowożone przez pojazdy asenizacyjne. Istniejąca na terenie gminy Krasne stacja zlewna nie przyjmuje ścieków dowożonych z zewnątrz z uwagi na ograniczoną przepustowość.*

W kontrolowanym okresie na terenie Gminy Krasne nie działały gminne jednostki organizacyjne wykonujące zadania w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych.

(akta kontroli str. 332-339, 353-377)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Urząd nierzetelnie prowadził ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Ewidencja nie obejmowała wszystkich nieruchomości wyposażonych w ww. urządzenia oraz wszystkich danych przewidzianych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

Wójt Gminy wyjaśnił, iż *wszystkie zaewidencjonowane przydomowe oczyszczalnie ścieków znajdowały się w granicach aglomeracji znajdujących się na terenie gminy Krasne, natomiast nie wszystkie zaewidencjonowane zbiorniki bezodpływowe znajdowały się w granicach aglomeracji. Szacuje się, że poza granicami aglomeracji znajduje się 38 urządzeń (zbiorników bezodpływowych) co odpowiada 38 nieruchomościom, z których korzystało około 144 mieszkańców.*

W sprawie prowadzonej ewidencji Wójt Gminy wyjaśnił, iż *przepis nie określa co zawierać ma sam rejestr. Ponadto wyjaśniam, że sam fakt wydawania pozwoleń oraz zgłoszeń na budowę zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków przez Starostę nie jest podstawą do dokonania wpisu do prowadzonego przez Gminę rejestru. Wpisi podlegają istniejące urządzenia służące do oczyszczania i magazynowania nieczystości ciekłych.*

2. Dane przekazywane do GUS w zakresie liczby zbiorników bezodpływowych były niezgodne ze stanem faktycznym. W liczbie zbiorników ujętych w ewidencji gminnej i sprawozdaniach przekazywanych do GUS nie ujęto bowiem 20 zbiorników przy budynkach mieszkalnych w nieskanalizowanej części Gminy oraz zbiorników znajdujących się na terenach poza aglomeracjami.

Wójt Gminy wyjaśnił, że dane przekazywane do GUS za poszczególne lata dotyczące ilości zbiorników bezodpływowych na terenie gm. Krasne wynikały z posiadanych na dzień sporządzania sprawozdania danych zawartych w ewidencji zbiorników bezodpływowych prowadzonej przez Gminę. Dane te pozyskiwane są w trakcie przeprowadzanych kontroli oraz na podstawie zgłoszeń przekazywanych od mieszkańców. Mogą one jednak różnić się ze stanem faktycznym w terenie gdyż

³⁰ Ścieki odbierane taborem asenizacyjnym odwożone były do oczyszczalni Rzeszowie.

procedury kontrolne odbywają się w miarę możliwości kadrowych tut. Organu. Jednocześnie wyjaśniam, że ewidencja zbiorników bezodpływowych jest na bieżąco aktualizowana na podstawie pozyskiwanych danych.

3. Brak kontroli posiadania przez właścicieli umów na opróżnianie zbiorników, a tym samym brak egzekwowania obowiązku opróżniania zastępczego.

W sprawie kontroli opróżniania zbiorników bezodpływowych Wójt Gminy wyjaśnił, że opróżnianie zbiorników bezodpływowych kontrolowane jest na skutek interwencji mieszkańców (brak planu kontroli), a przeprowadzona kontrola obejmuje wezwania właścicieli nieruchomości do okazania umów oraz dowodów wywozu nieczystości ciekłych zgodnie z przyjętym okresem ostatnich 6 miesięcy.

W sytuacji gdy stwierdza się, że istnieje możliwość techniczna podłączenia nieruchomości do kanalizacji prowadzone są postępowania administracyjne w sprawie nakazania właścicielowi nieruchomości przyłączenie się do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

Nadzór postępowania ze ściekami prowadzony jest w miarę możliwości kadrowych i organizacyjnych Urzędu.

2.2. Zwiększanie liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej

W Gminie nie dysponowano danymi na temat identyfikacji nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia ich do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Ostatnią inwestycję polegającą na budowie sieci kanalizacyjnej zakończono w 2014 r.

Wójt Gminy wyjaśnił, iż w Gminie nie zostały zidentyfikowane wszystkie nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji oddanej do użytkowania przed 2017 rokiem (...). Z uwagi na ograniczenia kadrowe nie wyznaczono pracownika do zidentyfikowania takich nieruchomości. W latach 2017-2019 wspólnie z Zakładem Usług Komunalnych Gmina wszczęła kilka postępowań administracyjnych zakończonych przyłączeniem nieruchomości do gminnej sieci kanalizacyjnej. Na skutek tych przyłączeń skorzystało około 30 mieszkańców. Pozostała liczba mieszkańców ujętych w sprawozdaniach dotyczyła nowych mieszkańców aglomeracji Krasne.

(akta kontroli str. 380-381, 472)

W trakcie kontroli NIK podjęto analizę dwóch odcinków ulic o zabudowie jednorodzinnej, z istniejącą siecią kanalizacyjną o długości około 0,5 km każdy, w miejscowości Palikówka i Malawa.

W miejscowości Palikówka po przeanalizowaniu danych dostępnych we wszystkich rejestrach ustalono, że na omawianym fragmencie zlokalizowanych było 15 budynków mieszkalnych. Dane te pokrywały się z rejestrem USC, referatu podatków oraz deklaracji na odpady. W tym rejonie dwa budynki nie zostały podpięte do sieci kanalizacyjnej ze względów technicznych.

W miejscowości Malawa ustalono, że na analizowanym terenie zlokalizowanych było 12 budynków. Wszystkie nieruchomości były podpięte do sieci kanalizacyjnej.

(akta kontroli str. 456-472)

W Gminie nie planowano i nie realizowano działań informacyjno-edukacyjnych dla zwiększenia liczby użytkowników wybudowanej sieci kanalizacyjnej.

Gmina nie występowała w badanym okresie z wnioskami o przyznanie dofinansowania do wykonania przyłączy nieruchomości do sieci kanalizacyjnej i nie uzyskano efektów w tym zakresie.

Wójt Gminy wyjaśnił, że w latach 2018-2020 Gmina Krasne nie dofinansowywała realizacji podłączeń nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. W omawianym okresie Gmina nie występowała o fundusze zewnętrzne na dofinansowanie wykonania przyłączy nieruchomości, oraz z uwagi na fakt, że w w/w latach na terenie Gminy nie została wybudowana nowa sieć kanalizacyjna nie realizowano również działań informacyjno-edukacyjnych dla zwiększenia liczby użytkowników kanalizacji sanitarnej. Obecne możliwości technologiczne istniejącej oczyszczalni ścieków uniemożliwiają dalszą rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy.

(akta kontroli str. 380-381)

W okresie objętym kontrolą nie oddawano na terenie Gminy Krasne do użytku nowych odcinków sieci kanalizacyjnej.

W latach 2018-2020 zostało przeprowadzonych z urzędu 7 postępowań administracyjnych (na wniosek ZUK) zmierzających do wydania decyzji nakazującej właścicielowi nieruchomości wykonanie przyłączenia do sieci kanalizacyjnej i tak:

- pięć postępowań rozpoczęto w 2017 r.

- dwa postępowania wszczęto 26 kwietnia i 29 listopada 2018 r.

We wszystkich przypadkach budynki podłączono do kanalizacji. Ponadto w jednym przypadku wystosowano wezwanie z dnia 27 marca 2019 r. do okazania umów i dowodów opłat za opróżnianie zbiornika bezodpływowego. 8 kwietnia 2019 r. do Urzędu wpłynęła informacja z ZUK w Krasnem o podłączeniu budynku do kanalizacji.

W Gminie nie było dokumentacji związanej z uchylaniem się mieszkańców od obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

W okresie objętym kontrolą Wójt Gminy nie dokonywał podłączeń nieruchomości do kanalizacji w trybie wykonania zastępczego.

(akta kontroli str. 382-400, 471)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. nie zostały zidentyfikowane wszystkie nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji oddanej do użytkowania przed 2017 rokiem

Wójt Gminy wyjaśnił, że nie zostały zidentyfikowane wszystkie nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji oddanej do użytkowania przed 2017 rokiem (...). Z uwagi na ograniczenia kadrowe nie wyznaczono pracownika do zidentyfikowania takich nieruchomości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie nadzór w zakresie gospodarki ściekowej nad realizacją obowiązków przez właścicieli nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe oraz zobowiązanych do podłączenia do istniejącej sieci kanalizacji.

W ocenie NIK, Urząd nie egzekwował obowiązku zawierania umów na podłączenie do sieci kanalizacyjnej oraz nie organizował zastępczego opróżniania zbiorników

gdyż nie posiadał wystarczającej wiedzy umożliwiającej zidentyfikowanie tego typu przypadków.

Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków wskutek braku wszystkich danych była nierzetelna, co wpływało także na przekazywane dane sprawozdawcze.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, iż na nieskanalizowanych terenach Gminy tylko około 50% ścieków bytowych było odbieranych i przekazywanych do oczyszczenia, co uzasadnia potrzebę szczególnego nadzoru w tym zakresie.

OBSZAR 3

3. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

3.1. Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą nie podejmowano w Gminie działań w celu zapewnienia środków finansowych na planowaną realizację przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej na obszarze aglomeracji Krasne, w tym rozbudowy sieci (4 km) ujętej w AKPOŚK 2017. Nie podejmowano również działań na rzecz finansowania gospodarki ściekowej na terenach poza obszarem aglomeracji.

Gmina wystąpiła o środki na dofinansowanie przedsięwzięcia ujętego w projekcie VI aktualizacji KPOŚK, tj. rozbudowy oczyszczalni ścieków – przedsięwzięcia planowanego do realizacji na terenie aglomeracji do końca 2027 r.

Gmina złożyła wniosek do Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w ramach Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 dla jst, za pośrednictwem Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego. Pierwszy wniosek złożono z datą 30 września 2020 r. i drugi z datą 21 grudnia 2020 r. Gmina, do dnia kontroli NIK, nie otrzymała odpowiedzi w sprawie wniosków.

Gmina nie finansowała i nie dofinansowywała w okresie objętym kontrolą zadania związanego z gospodarką ściekową ze środków własnych, w tym podłączeniem nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej z opłat i kar, o których mowa w art. 403 ust. 2 Poś.

Gmina zaplanowała środki finansowe własne w wysokości 800 tys. zł na zrealizowanie planowanego przedsięwzięcia w zakładanych terminach (budowa 4 km sieci kanalizacyjnej), ujętego w AKPOŚK 2017. Następnie Gmina zrezygnowała z tego przedsięwzięcia na rzecz rozbudowy oczyszczalni.

(akta kontroli str. 272-277)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

3.2. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Gmina w kontrolowanym okresie realizowała wydatki na przedsięwzięcia związane z realizacją zadań w zakresie gospodarki ściekowej w aglomeracji oraz na terenie całej Gminy Krasne, w następujących wysokościach i celach:

- rok 2018, w łącznej wysokości nakładów 42.140, zł, w tym: 20.000 zł na opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Maławie” (Gmina Krasne, aglomeracja Rzeszów); 22 140 zł brutto

na przygotowanie „Koncepcji gospodarki ściekami bytowymi dla Gminy Krasne w perspektywie do roku 2027 r. w rozbiciu dla poszczególnych sołectw”.

- rok 2019 w łącznej wysokości nakładów 186.710 zł, w tym: 41.500 zł na opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Malawie”; 20.000 zł na opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Gminie Krasne”; 5.900 zł na opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej”; 119.310 zł na wykonanie programu funkcjonalno-użytkowego dla zadania pn. „Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Krasnem”.

- rok 2020 w łącznej wysokości nakładów 56.080 zł, w tym: 700 zł na wykonanie mapy do celów prawnych niezbędnej do złożenia wniosku Wójta Gminy Krasne o wydanie decyzji o ograniczeniu korzystania z nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa oznaczonej jako działka nr 1872/2 położonej w Malawie gm. Krasne dla inwestycji mającej na celu budowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej; 38.000 zł na opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Gminie Krasne” (umowa zawarta na kwotę 70.000 zł); 7.380 zł na przygotowanie analizy pracy i ustalenie przyczyn niewłaściwego funkcjonowania gminnej oczyszczalni ścieków w Krasnem oraz propozycje działań naprawczych doraźnych i docelowych w ramach zadania pn. „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Krasnem”; 10.000 zł na opracowanie dokumentacji niezbędnej do przygotowania przez Gminę Krasne projektu uchwały zmieniającej obszar aglomeracji Krasne.

Zaprezentowane wyżej wydatki nie były bezpośrednio związane z przedsięwzięciami i celami ujętymi w AKPOŚK 2017, ale niektóre z nich miały wpływ na przygotowanie przedsięwzięć do realizacji na terenie aglomeracji do końca 2027 r.

(akta kontroli str. 272-277)

Ustalone
nieprawidłowości W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Gmina nie angażowała w okresie objętym kontrolą środków finansowych na bieżącą eksploatację sieci i oczyszczalni ścieków komunalnych. Gmina nie podejmowała działań w celu zapewnienia środków finansowych na realizację przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej ujętych w AKPOŚK 2017.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o:

Wnioski

- 1) przydzielenie komórkom organizacyjnym / stanowiskom w Urzędzie szczegółowych i kompletnych zadań z zakresu gospodarki ściekowej;
- 2) prowadzenie przez Gminę ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków w taki sposób, ażeby zawierała ona wszystkie niezbędne dane pozwalające na kontrolę częstotliwości opróżniania zbiorników oraz sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych;
- 3) zapewnienie rzetelności danych ujmowanych w sprawozdawczości dotyczącej gospodarki ściekowej m.in. poprzez przyjęcie formalnych regulacji i rozwiązań organizacyjnych służących gromadzeniu właściwych danych (utrwalanych pisemnie bądź elektronicznie);
- 4) zidentyfikowanie właścicieli nieruchomości, którzy nie posiadają umów na usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz zapewnienie organizowania opróżniania zbiorników, w przypadkach nie zawarcia umowy na ich opróżnianie;
- 5) zidentyfikowanie wszystkich nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji oraz zapewnienie wykonania obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej, przez właścicieli nieruchomości, których ten obowiązek dotyczy, a którzy tego obowiązku nie spełnili.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie.

Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 26 maja 2021 r.

Kontrolerzy
Barbara Lew
starszy inspektor kontroli państwowej

/-/

Władysław Tabasz
doradca prawny

/-/

Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/